Molnár Verona

JUGOSZLÁVIA ÉS AZ EL NEM KÖTELEZETTSÉG

Felszabadulásért folytatott harcában a munkásosztály egyben az osztály és nemzeti érdekekért is küzd. A munkásosztály döntő politikai tényezővé válik az egyes országok fejlődése folyamán, így nagyobb lehetősége nyílik a társadalmi viszonyok megváltoztatására és az elidegenedés minden formájának megszüntetésére. A szocialista viszonyokért vívott harcnak szerves része a nemzetek emancipációjáért, egyenjogúságáért, a teljes függetlenségért, a kölcsönös érdekek tiszteletben tartásáért, a békés koegzisztenciáért folyó harc. A munkásosztály a tőkés államokban harcol a mind nagyobb politikai befolyásáért, gazdasági és társadalmi helyzetének megváltoztatásáért, a fejlődő országokban pedig a gyorsabb fejlődés és társadalmi átalakulás sikeréért. A munkásosztály felelős a társadalmi fejlődésért, ezért olyan utat kell választani, amely lehetőséget teremt a sokoldalú, sokrétű fejlődéshez.

Tény az, hogy „... a népek politikai és gazdasági felszabadulásáért, függetlenségéért és egyenjogúságáért, a világ fejletlen részeinek gyorsabb felemelkedéséért folytatott harc nemcsak egyes országok, vagy általában a haladó erők szolidaritásának érdeke, hanem a munkásosztály felszabadulásáért való küzdelemmel egyetemben és kölcsönös függőségében, az egész emberiség haladásának hajtóereje lett... az emberiség további haladása és termelőerőinek további fejlődése csakis a szabad népek demokratikus együttműködésén, az aktív és békés koegzisztencia elvein alapulhat." (Edvard Kardelj felszólalása a JKSZ X. kongresszusának első napján, Magyar Szó, 1974. május 28-i szám).

Függetlenség a nemzetközi viszonyokban, önállóság a belső fejlődés útjainak kiválasztásában

Semmi sem károsabb, mint az az eszme, amely különválasztja a külpolitikát a belpolitikától – mondotta Lenin.

Hazánk, az önigazgatás és az el nem kötelezettség politikáját úgy alakította ki és fejleszti, hogy az mindenképpen kifejezze Jugoszlávia valamenynyi nemzetének és nemzetiségének törvényes jogait, továbbá hogy előségítse szocialista önigazgatású rendszerünk további eredményes építését és fejlesztését. „Amivel az el nem kötelezettség aktív harcosai mindig tisztában voltak, de sajnos nem minden előrehaladott embernek és országnak volt eléggé világos – az a szerves, funkcionális kapcsolat az ilyen politika és a társadalmi fejlődés között". (Gavro Altman) „Jugoszlávia ragaszkodása az el nem kötelezettség politikájához felszabadító háborúnk és szocialista önigazgatású és föderatív berendezéséből és a nemzetközi közösségben foglalt helyéből adódik." (A JKSZ X. kongresszusa, 348. old.) Az eddigi fejlődés tapasztalatai is igazolták a belső fejlődés eredményeinek szoros összefüggését az el nem kötelezett külpolitikával, hazánk szerepével a világban. Azok az erők, amelyek a szocialista társadalom fejlődésével szegültek szembe, összetűzésbe kerültek hazánk el nem kötelezett külpolitikájával, a munkásosztály érdekeivel és törekvéseivel is. „A mi külpolitikánk teljes egészében hazánk szocialista építésének megkönnyítésére irányul." (Tito) Úgy érezzük, hogy az el nem kötelezettség, mint nemzetközi politikánk kiépítésének állandó alapja és az önigazgatás harmonikus összhangban van Jugoszlávia, mint társadalmi közösség és mint nemzetközi közösség szerepével.

A külpolitikának, noha a belpolitika kiegészítője, alkalmazkodnia kell a nemzetközi viszonyokhoz, számolni kell hatásaikkal. Az egyes országok egymás közti viszonyai mellett általános viszonyok is kialakulnak, amelyek a korszak fejlődésének objektív törvényszerűségeitől, az erők általános mennyiségi és minőségi viszonyaitól függnek. Ezért a külpolitika akkor eredményes, ha figyelembe veszi a világban végbemenő általános folyamatokat, szem előtt tartja a belpolitika megszilárdítását. Tehát minden politikának reálisnak kell lennie, számolni kell az erőviszonyokkal és a befolyás lehetőségével. A nemzetközi viszonyok mérlegelése mellett a helyesen vezetett külpolitikának a saját fejlődési koncepciók, érdekek és törekvések valóra váltására kell irányulnia, másrészt pedig az ország belső viszonyainak fejlődésében elért sikereket kell megvédeni a káros külső hatásoktól.

Az el nem kötelezettség kialakulása

A nemzetközi viszonyokban ellentétes tendenciájú folyamatok keresztezik egymás útját, a nagyhatalmak erőpolitikája nyomást gyakorolt a fejletlen, kis- és közepes államokra, de állandóan növekedik az olyan államok száma, amelyek független külpolitikát kívánnak folytatni. A nagyhatalmak céljainak és érdekeinek megvalósítására szolgáló erőpolitika a hidegháborúban

létrehozta a tömböket és a tömbpolitikát. Ezzel az emberiség békéjét, biztonságát veszélyeztette, számos válságot és problémát okozott.

A nyugati tömb – ahogyan Churchill mondta – eszmei és politikai alapja, összetartó ereje a „kommunista veszedelem elleni harc", továbbá az úgynevezett „vasfüggöny" lebocsátása volt, hogy elháríthassa a szocialista országokból eredő mindenfajta veszedelmet „a szabad nyugati demokráciára". A másik oldalon, a „lágerről" kialakított sztalinista koncepció, a két államcsoport közötti küzdelem során azt a tömböt képezi, amely a szocializmusért harcol. A nagyhatalmak és a tömbökbe csoportosult államok, más tömbön kívüli államokkal szemben az erő és nyomás politikáját alkalmazzák, egymás közötti viszonyukban pedig az egyezkedés politikája jellemző. Ez az egyezkedés sokszor pozitív hatású, de gyakran a tömbön kívül álló államok rovására történik. A nagyhatalmak szembeszállnak minden olyan nemzetközi irányzattal, amely az övéktől eltér, nem az ő érdekeiket szolgálja, különösen az el nem kötelezettség politikájával, amely a békés koegzisztencia és az ENSZ alapokmányainak tiszteletben tartása mellett foglal állást. Továbbá fokozzák az érdekszférájukhoz tartozó országokra gyakorolt nyomást. Mindennek a következménye az, hogy a „harmadik világ" államai mind kifejezettebben harcolnak a nemzetközi viszonyokban alkalmazandó demokratikus elvekért, a hegemónia, az imperializmus és tömbpolitika ellen. „Az ilyen irányú közös tevékenység nem azt jelenti, hogy az el nem kötelezett országok közös politikát folytatnak, hiszen ez nem is lehetséges és nem is céljuk." (Dr. Momir, dr. Stojković: Jugoszlávia önigazgatású szocializmusa és el nem kötelezett külpolitikája fejlődésének kölcsönössége, 19. old.) „... az el nem kötelezett politika nem a pillanat valamilyen szubjektív konstrukciója, hanem a népek közötti politikai és gazdasági viszonyok megváltoztatása parancsoló és objektív szükségletének kifejezője a mai világban." A második világháború után az el nem kötelezett országok mozgalma élére haladó szellemű, harcos személyek kerültek, akik között Tito elvtárs is előkelő helyet foglal el. Ezek a személyek nemcsak népük és országuk pillanatnyi érdekeit, hanem az egész emberiség törekvéseit kitudták fejezni." (Edvard Kardelj felszólalása a X. kongresszus első napján, Magyar Szó, 1974. május 28.)

A munkásosztály kvantitatív és kvalitatív változásokat élt át, nemcsak a fejlett, hanem a fejlődésben levő országokban is mindinkább olyan tényezővé válik, amely a többi haladó társadalmi erővel együtt a gazdasági és a politikai emancipációért küzd. Napjainkban fokozódik a nemzetközi munkásmozgalom szerepe és befolyása. A függetlenség és a be nem avatkozás képezik az egyenrangú viszonyok és a szolidaritás fejlődésének fő feltételeit. Internacionalista szolidaritásról csak tényleges segítségnyújtás esetén beszélünk, ha a harc a függetlenségért, egyenrangú nemzetközi viszonyokért, a szocialista eszméért folyik. Edvard Kardelj „A háború és

béke erői és útjai" c. tudományos értekezleten (Magyar Szó, 1973. szept. 12.) az el nem kötelezettséget a szocializmus lényeges tényezőjének nevezi, továbbá az ő szavaival élve „nemcsak a nemzetközi politika és akció formája, hanem a mai világ társadalmi, osztályjellegű, gazdasági-politikai és kulturális átcsoportosulásának megnyilvánulása is." ... Ezzel az el nem kötelezettek mozgalma nem a szocialista vagy a nemzetközi munkásmozgalom politikai tartaléka, hanem korunk társadalmi átalakulása, s ezzel a szocialismus lényeges tényezője."

Az el nem kötelezettség által nyújtott lehetőségek

Az el nem kötelezettség politikája egy lényegesen új, igazságos politika, amely a világ közös érdekeit szolgálja. Az el nem kötelezett országok nem alakíthatnak azonban tömböt, mert e politika törekvései és akciója az emberiség társadalma fejlődésének legjelentősebb problémáit fejezi ki, amely nem oldható meg egy-egy ország keretében, sem az el nem kötelezettek zárt formációján belül, hanem olyan világrendszerben, ahol a békés koegzisztencia, aktív együttműködés, kölcsönös felelősség uralkodik.

Az el nem kötelezettek küzdenek a nemzetközi viszonyokban:

1. Minden egyes ország független álláspontjának tiszteletben tartásáért.
2. Minden egyes ország saját, de ugyanakkor más országokkal közös érdekének érvényesüléséért.

„A munka felszabadításáért és a munkásmozgalom hagyományos céljának megvalósításáért folytatott harc – jobban mint valaha – összefonódik a leigázás minden formája ellen, a népek emancipációjáért, a világbéke megteremtéséért, a nemzetközi közösség új rendjéért, sőt az emberiség puszta fennmaradásáért vívott küzdelemmel." (A JKSZ X. kongresszusa, 182. old.) Ily értelemben az el nem kötelezett politikának osztályjellege és mély forradalmi tartalma van.

Bizonyítja ezt, hogy az el nem kötelezett országok száma állandóan növekszik. Ezeknek az országoknak érdekei, törekvései stb. között nagyok az eltérések és ez lehetetlenné teszi blokkszerű mechanizmus és tömbjellegű politikai csoportosulás kialakulását. Ezek a különbségek elsősorban a következők:

1. A társadalmi-gazdasági rendszerben levő különbségek, mivel az el nem kötelezettekhez való csatlakozást a nacionális érdekek határozták meg.
2. Az állami és politikai berendezésben levő különbségek. Nagyon nehéz volna találni két megegyező politikai rendszerű országot. Etiópiában és Marokkóban például monarchisztikus rendszerrel találkozunk, Jugoszláviában önigazgatással, Indiában parlamentarizmussal, míg Peruban és Ugandában katonai huntával.

3. Erőkülönbségek katonai és gazdasági téren nem az ország nagyságától és népességétől függőek.

4. A lakosság számának és az ország területi nagyságának különbségei.

Az el nem kötelezettség forrása hazánkban

Az el nem kötelezettség és az önigazgatás közötti viszony nem azonosítható a bel- és külpolitika között levő klasszikus kapcsolattal. Ebben az esetben a kapcsolat nem az ok és követelmény közötti összetartozás, ettől sokkal mélyebb, szorosabb.

Ez a politika Jugoszlávia népei függetlenségi harcának történelmi sajátosságából, s minden külső nyomással való szembehelyezkédéséből következik, nemzetközi viszonylatban pedig az egyenrangú, demokratikus fellépésre való törekedésből. Igen gyakori az az interpretáció, amely szerint Jugoszlávia 1948-ig, vagyis a Kominformmal való nézeteltéréséig formálisan és ténylegesen elkötelezett politikát folytatott a Szovjetunióval. Ha elfogadjuk ezt az álláspontot, amely szerint a nemzetközi pozíció és a külpolitika nem határozható meg egyes formális és külső mutatókkal, bármenynyire fontosak és döntőek azok, akkor helyesebb azoknak a lényegbevágó elemeknek a keletkezését és fejlődését figyelemmel kísérni, amelyek eleve meghatározzák egy-egy ország helyzetét a nemzetközi politikában. Ezért formális lenne az el nem kötelezettség keletkezését a Szovjetunióval és a többi szocialista országgal való nézeteltérésekkel magyarázni. Ugyanis, az 1948-as események gyökerei a népfelszabadító háborúba nyúlnak vissza, a forradalom vívmányainak megvédésére irányuló törekvés az alapja. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy 1948-ban még nem létezett a nagyhatalmak katonai-politikai szervezettsége, a NATO és a varsói szerződés csak később, 1949-ben illetve 1954-ben jött létre.

Jugoszlávia álláspontja kizárólag a népfelszabadító háború vívmányainak és a világbéke megörzésére irányult, amely tulajdonképpen a szocializmus építésének lényeges előfeltétele. A Szovjetunióval való szakítás nincs ellentétben ezzel az álláspontal, hanem megerősíti azt. Az el nem kötelezettség mozgalmát „... sokan egyszerű reagálásnak tekintik a tömbmegosztottságra, illetve kisérőjelenségének tartják. Az el nem kötelezettség mozgalma azonban, mint a mai emberiség társadalmi-történelmi törekvéseinek kifejezője, azon tényezőké, amelyek a második világháborúnak is felszabadító, progresszív és demokratikus jelleget kölcsönöztek. Épp ezért ez a mozgalom sokkal többet jelent a tömbökkel való szembefordulásnál vagy a tömbök közötti egyensúlyozásnál." (Edvard Kardelj: A háború és a béke erői és útjai elnevezésű tudományos értekezleten elhangzott beszámolójából, Magyar Szó, 1975. szept. 12-i szám.)

Az önigazgatás története nagyon hasonló az el nem kötelezettség történetéhez. A történészek az önigazgatás kezdetét 1950-től számítják, s ritkábban találkozunk olyan felfogással, amely szerint az önigazgatás gyökereit az ember forradalomban és társadalomban kiharcolt helyében keresik. Nem beszélhetünk tehát 1945—1950-ig az önigazgatásban visszalépésről, mint ahogyan nem beszélhetünk az 1945—50-ig terjedő időszakban az el nem kötelezettség politika megindításáról sem. Ez az időszak magán viseli közvetlen a háború utáni fejlődés szükségszerű jegyeit.

Az önigazgatás és az el nem kötelezettség kapcsolata

A kül- és belpolitika közötti kapcsolat dialektikus törvényszerűségeken alapul, de nem lehet levezetni egy- vagy kétirányú automatizmusra. „Mint ahogyan rengeteg példát tudnánk felhozni, amelyek meggyőzően igazolják a kül- és belpolitika dialektikus összefüggését, ugyanúgy fel tudnánk hozni olyan példákat is, amelyek arról tanúskodnak, hogy automatizmusról szó sincs, mert egy ugyanolyan társadalmi berendezés alapján egy meghatározott fokig vagy progresszív, vagy reakciós külpolitika is vezethető", a hatalmon levő politikai körök vagy személyek intencióitól függően, (dr. Petrović Ranko: Teorijski pojmovi nesvrstanosti, 278. old.)

Az önigazgatás és az el nem kötelezettség összetartozása és kölcsönös függősége közös eredetükkel magyarázható. Népeink önálló és szabad akarata jut kifejezésre a politikai és társadalmi-gazdasági irányvonal megválasztásában. Független külpolitikánk nem egzisztálhatna átültetett, idegen képleteken alapuló belpolitikával. Független belső fejlődésünk elképzelhetetlen volna a nemzetközi viszonyokban levő különböző alárendeltségünk mellett.

Az önigazgatás és az el nem kötelezettség kapcsolata hazánk geopolitikai helyzetétől is függ. Az első és második világháború tapasztalatai bizonyítják, hogy Jugoszláviának sajátos földrajzi fekvése kihat politikai helyzetére is. Politikai nyomással szemben bármilyen engedékenység vagy nagyhatalomhoz való csatlakozás elkerülhetetlenül veszélyeztetné függetlenségi politikánkat. Ugyanakkor kizárná a szabad és önálló belső viszonyokat is. Az önálló belpolitikát két oldalról érheti veszély: egyik a már túlhaladott és nem megfelelő fejlődési képlet rákényszerítése lehetne, másik pedig a kapitalista rendszer restaurálásának kísérlete lenne.

Időszerű nemzetközi viszonyokban manapság éppen azokkal a lényeges kérdésekkel találkozunk, amelyek megoldásától nagy mértékben függ nemcsak a népek szabadságának és a világbékének a sorsa, hanem a társadalmi haladás, a szocializmus fejlődésének a sorsa is. Mi ezt saját gyakorlatunkon tapasztaltuk, mert a „technokrata, monopolista és bürokrata-

centralista törekvések, amelyekkel szembe találtuk magunkat hazánkban, nemcsak a munkásosztály önigazgatási és politikai jogait veszélyeztették, hanem egyik forrása volt a népeink közötti torzsalkodásnak és a nacionalizmusnak." (Edvard Kardelj felszólalása a JKSZ X. kongresszusa első napján.)

Az önigazgatású szocializmus olyan tényező, amely biztosítja Jugoszlávia stabilitását különösen geopolitikai szempontból. Lehetetlen volna elképzelni az el nem kötelezettség politikájának létezését és fejlődését az önigazgatási rendszer fejlődése és létezése nélkül.

Ebből kifolyólag, Jugoszlávia egységes külpolitikája az önigazgatók, dolgozók, szervezetek azon jogán és kötelezettségén alapul, hogy tájékozódjanak és tudomást szerezzenek e külpolitika minden fontos kérdéséről, s ugyanakkor részt vegyenek kialakításában és megvalósításában. „A JKSZ tagjainak politikai tevékenysége nemzetközi politikánk feladatainak megvalósításán az eddiginél jobban szerves részévé kell, hogy váljon a JKSZ és más társadalmi-politikai szervezet mindennapi eszmei-politikai tevékenységének." (A JKSZ X. kongresszusa, 353. old.) Ezért nagy jelentősége van a dolgozók és polgárok tájékoztatásának hazánk nemzetközi kapcsolatairól, továbbá részvételüknek a külpolitika kialakításában és megvalósításában.

Az el nem kötelezettség alapelve

Az ENSZ alapokmánya és az aktív, békés koegzisztencia alapelvei többnyire megfelelnek az el nem kötelezett politika alapelveinek. De egész sor új, „időszerű" elv létezik, amlyek alapján az el nem kötelezettség ennél többet jelent. Azok az alapelvek, amelyek az el nem kötelezettek dokumentumaiban eddig előfordultak, a következőképpen rendszerezhetők:

1. Az államok szuverenitásának elidegeníthetetlen joga, amely magában foglalja:
   - a szuverenitás és a területi integritás tiszteletben tartását,
   - az állam politikai függetlenségének jogát,
   - az állam gazdasági függetlenségének jogát,
   - az egyenjogúság jogát, tekintet nélkül az ország nagyságára, gazdasági fejlettségére, katonai- és más erőpotenciájára,
   - a fejlődés útjának és irányának szabad megválasztási jogát,
   - az állam jogát a gadasági és történelmi fejlődésre.
2. A szabadságért harcoló népek elidegeníthetetlen joga, az önrendelkezés és a nemzeti függetlenség joga. Többek között ide tartozik:
   - önrendelkezési jog független állam megalapítására,
   - a politikai rendszer önálló kiválasztásának joga,

– a kolonizáció, domináció elleni mindenféle harcban való részvétel joga,
– az önvédelem elidegeníthetetlen joga,
– a nemzetközi felszabadító mozgalmak morális, politikai és anyagi támogatásának joga,

3. Az egyén elidegeníthetetlen joga; (habár még nem szerepel a nemzetközi jog szubjektumaiként) ezek:
– a békés élet joga, amely a kolonializmus, neokolonializmus és diktátori rezsim mellett nem valósítható meg,
– a békére, nemzeti függetlenségre való jog,
– teljes egyenlőség joga, tekintet nélkül a nemi, faji, vallási hovatartozásra, nyelvhasználatra, vagyoni állapotra,
– a jólét joga.

4. A nemzetközi magatartás alapelvei;
– önvédelem joga és az erő alkalmazásának elítélése,
– be nem avatkozás más belügyeibe
– a vitás kérdések békés megoldása,
– egyenlő jog a gazdasági fejlődésre,
– széles körű nemzetközi együttműködésre való jog,
– az ENSz alapokmányainak tiszteletben tartására való jog,
– nemzetközi kötelezettségek tiszteletben tartása.

Ezek az alapelvek egy rendszert képeznek, amelyek a nemzetközi viszonyok dinamikus változásainak tényezői, melyek az adott helyzetben a megfelelő viszonyokhoz idomulva érvényesülnek.

Az el nem kötelezettség kritériumai

Az el nem kötelezettek értekezletére az országok meghívásának kritériumai korántsem tartalmazzák az el nem kötelezettség, mint politikai doktrina definícióját is. Ezek csak a minimális feltételeket jelölik meg, amelyek lehetővé teszik a nézetek egybehangolását a nemzetközi problémákról. Ugyanakkor, ezeket a kritériumokat nem lehet mereven alkalmazni, nem szolgálhatnak csupán néhány ország manipulációjának eszközeként. Az el nem kötelezett országok limai külügyminiszteri értekezletén, 1975 augusztusában megkíséreltek közös mércéket megállapítani a csatlakozási kérelmek mérlegelésére.

Az el nem kötelezettség célja

Az el nem kötelezettség lényege a politikai hozzájárulás az emberiség, a társadalom haladásához. Ez a politika nem merül ki a célok rendszerének fölállításán, hanem azok aktív és tényleges véghezvitelére törekszik. Az el

nem kötelezettség céljainak megértése érdekében ismertetni kell azok viszonyát az ENSZ alapokmányához, a békeszerető, aktív koegzisztencia politikájához és az el nem kötelezett országok dokumentumaiban található célokhoz.

1. Az ENSZ céljai benfoglaltatnak az el nem kötelezettek céljaiban, ugyanakkor fordítva nem ez a helyzet, mert az el nem kötelezettek céljai terjedelemben, jelentőségben is túlhaladják az ENSZ céljait. Ezt azzal magyarázhatjuk, hogy az ENSZ céljait a második világháború befejezése után, tehát a nemzetközi viszonyok egy meghatározott fejlettségi fokán, objektív okokból határozták meg, figyelmen kívül hagyva azokat a feltételeket, amelyek a nemzetközi viszonyok transzformálódása folyamán bekövetkeznek. Ezért, az ENSZ céljai csupán kiinduló célok.

2. Az aktív, békés koegzisztencia az országok új, demokratikus és progresszív viszonya, ellentétben a világ bipolarizációjával és a hidegháborús törekvésekkel. Ugyanakkor, az el nem kötelezett politika céljai ezen is túlhaladnak.

3. Az el nem kötelezettek eddigi konferenciái dokumentumaiban lefektetett célok a következők:

– a világbéke és nemzeti függetlenség védelme;

– a kolonializmus, neokolonializmus, imperializmus, hegemonizmus és mindenfajta dominació ellen irányuló harc a nemzetközi viszonyokban;

– törekvés a minél gyorsabb gazdasági fejlődésre, az aránytalanságok, egyenlőtlenségek eltörlésére;

– a demokratikus viszonyok fejlesztése, mindenfajta diszkriminació kizárása.

E célok, az el nem kötelezettek politikájának békeszerető és haladó, tartós jelleget kölcsönöznek, ugyanakkor kifejezik dinamikus, forradalmi tartalmát is.

Az el nem kötelezettség politikájának vulgáris azonosítása a világbéke megőrzésével nagyon pontatlan, mert nem veszi figyelembe a társadalmi-gazdsági rendszerben és viszonyokban végbemenő minőségi és mennyiségi változásokat, amelyekhez e politika irányvonalai idomulnak.

A JKSZ szerint, nemzetközi politikánk és tevékenységünk fő célja, elsősorban „Jugoszlávia függetlenségének, nemzetközi helyzetének és biztonságának további erősítése, valamint a békéért és a világ haladásáért folytatott harc." (A JKSZ X. kongresszusa, 353. old.) A JKSZ X. kongresszusának határozatai ennek alapján a következőket irányozzák elő:

– sokoldalú együttműködés és kölcsönös szolidaritás fejlesztése az el nem kötelezett országok között;

– sokoldalú együttműködés minden országgal, tekintet nélkül társadalmi rendszerére az aktív, békés koegzisztencia elvei alapján;

– sokoldalú együttműködés fejlesztése a szocialista országokkal a béke,

a szocializmus érdekében, az önállóság, a be nem avatkozás tiszteletben tartása mellett;

– az együttműködés fejlesztése a szomszédos országokkal a béke erősítése érdekében, és ezen a területen élő nemzetek és nemzetiségek szabad fejlődésének javára;

– együttműködés fejlesztése a kommunista, szocialista, valamint más munkás-, és egyéb haladó mozgalmakkal;

– konkrét és hatékony segítségnyújtás a felszabadító mozgalmaknak;

– minden olyan ország támogatása, amelynek függetlensége, vagy haladó társadalmi fejlődése forog veszélyben;

– a háborúk és a válságok tűzfészkeinek felszámolásáért való küzdelem;

– az Egyesült Nemzetek Szervezeteinek hatékony tevékenységéért a legfontosabb nemzetközi problémák megoldásában az el nem kötelezett és fejlődő országok megfelelő befolyásáért való küzdelem.

Jugoszlávia és el nem kötelezett tevékenysége

Beigazolódott Jugoszlávia el nem kötelezett politikájának helyessége, időszerűsége és távlata, amely tovább erősítette hazánk nemzetközi tekintélyét. „A nemzetközi viszony fejlődésének időszerű feltételeiben az el nem kötelezett politika Jugoszlávia és a JKSZ számára a leghaladóbb és legreálisabb politika. Ebben a politikában Jugoszlávia nemzeteinek, nemzetiségeinek és dolgozóinak érdekei a legteljesebben egyesülnek és azonosulnak a világ munkásosztálya, népei és haladó erői történelmi érdekeivel és törekvéseivel. Antiimperialista lényegével, valamint az alárendelés és kizsákmányolás elleni harcával hazánk el nem kötelezett politikája hozzájárul a domináció és az erő politikája hatásterületének szűkítéséhez." (A JKSZ X. kongresszusa, 529. old.)

A JKSZ X. kongresszusa álláspontjait és határozatait előkészítő platform tartalmazza azt a megállapítást, hogy a béke, a haladás és a szocializmus erői mind döntőbb hatás gyakorolnak a társadalmi folyamatokra és a nemzetközi viszonyokra, összhangban a növekvő anyagi, társadalmi és politikai erejükkel. A tudományos-műszaki forradalom fokozza az egymásrautaltságot, a termelőerők magas fejlettségi foka és az elavult társadalmi viszonyok közötti ellentmondás állandó forrása a társadalmi ellentéteknek és összetűzéseknek a nemzetközi viszonyokban. A munka és a tőke közötti ellentét egyre kifejezettebb és bonyolultabb. „Ezekben a folyamatokban az országok és népek teljes gazdasági és politikai függetlenségéért, a sajátos fejlődésre való jogáért, az országok közötti demokratikus és egyenrangú együttműködésért folyó küzdelem – tekintet nélkül nagyságukra és lakosaik számára –, szerves része a világbékéért, a társadalmi haladásért és

a szocializmusért vívott harcnak. Ez a lényege az el nem kötelezettség politikájának, amelynek fokozódik a szerepe a világban, és pótolhatatlan tényezővé válik azon problémák megoldásában, amelyek a mai világ előtt állnak." (A JKSZ X. kongresszusa, 531. old.) Miloš Minić, közvetlenül a limai értekezlet előtt, a Tanjugnak adott nyilatkozatában megemlítette: „Köztudomású, hogy az el nem kötelezet országok hatalmas erőfeszítéseket fejtettek ki a válság rendezése érdekében annak minden fázisában. Szorgalmazták az ENSZ minél közvetlenebb részvállalását, továbbá mindazon tényezőknek a fokozottabb tevékenységét, amelyek az ENSZ-közgyűlés közismert határozatainak szellemében hozzájárulhatnak a krízis rendezéséhez." (Magyar Szó, 1975. aug. 23-i szám)

Jugoszlávia lépéseket tesz és kezdeményez a nemzetközi békéért és biztonságért folyó harcban. A limai értekezleten pl. a jugoszláv küldöttség szorgalmazta, hogy az el nem kötelezettek külön csoportja foglalkozzon a közel-keleti kérdéssel, s így közvetlenebbül hozzájárulhatnak a válság rendezéséhez. Több más konkrét indítványt tárgyaltak meg, és megválaszolták az egyes kérdéseket.

A nemzetközi gazdasági rendszer gálsága, a kőolaj, más nyersanyagok, az élelmiszer árának növekedése, az energetikai krízis bizonyítja, hogy a nemzetközi gazdasági problémát csupán az országok szűk csoportjának megbeszélése útján nem lehet helyesen megoldani. A csoport célja továbbra is az egyenlőtlenségek fenntartása. Egyedüli megoldás, mint ahogyan Miloš Minić is hangsúlyozta felszólalásában a limai értekezleten: „az el nem kötelezettek sikeres tevékenységének egyik legfontosabb feltétele egységük megszilárdítása, együttműködésük és szolidaritásuk megerősítése, a kölcsönös segítségnyújtás olyan esetekben, amikor biztonságukat és függetlenségüket veszély fenyegeti. (Magyar Szó, 1975. aug. 7-i szám)

Jugoszlávia mindig következetesen támogatta a népek és az országok szabadságharcát, függetlenségükért és szuverenitásukért folytatott küzdelmét, a JKSZ és JSZSZK támogatta és segítette az arab népek és országok igazságos, felszabadító harcát. Jugoszlávia mindvégig támogatta a vietnámi nép harcát, és most is mindent megtesz az újjáépítéssel járó emberfeletti erőfeszítések megkönnyítése érdekében. A vietnami nép győzelme az el nem kötelezettség szempontjából is új helyzetet teremtett a világnak ebben a részében. Ez a nép meggyőzően igazolta: a történelmet a népek formálják. Ez a világraszóló győzelem új lendületet adott az el nem kötelezettség mozgalmának Délkelet-Ázsiában, de az egész világon is.

Jugoszláviának létérdeke a feszültség enyhülése Európában és az európai országok egyenrangú és sokoldalú együttműködésének megteremtése. Minden akcióban, amely ezeknek a céloknak a megvalósítását szolgálja Jugoszlávia aktívan részt vesz. Erről tanúskodik aktív részvétele az európai biztonsági és együttműködési értekezleten. Tito elnök kiemelte hel-

szinki felszólalásában: „Az el nem kötelezettség politikája is egyike azoknak az utaknak, amelyeken a jelenkori nemzedékek új és demokratikus, egyszersmint reális megoldásokat kutatnak a fennálló problémákra," Tito elnök véleménye, valamennyi felszólalótól abban tér el, hogy mindig a problémák nemzetközi jellegét hangsúlyozza ki, azzal hogy Európát jobban a világesemények központjába állítsa. A nemzetközi kapcsolatok nagy jelentőségét hangsúlyozta azzal is, hogy rámutatott a világ minden országa közötti kölcsönös függőségre, és arra, hogy a problémák helyes megoldása csak minden ország egyenrangú részvételével történhet meg. Tito elnök az egyenrangú népek közötti megegyezést a tömbpolitika fölé emelte. Mindezzel, tulajdonképpen az el nem kötelezettség politikáját a problémák reális és demokratikus megoldásának nyilvánította. Így, az el nem kötelezettség az időszerű nemzetközi problémák megoldásának egyik jelentős útját képezi.

*

Végül leszögezhetjük, hogy „Valójában elérkezett az az óra, amikor az emberiség további haladása és termelőerőinek további fejlődése csakis a szabad népek demokratikus együttműködésén, az aktív koegzisztencia elvein alapulhat, " világossá vált ugyanis, „hogy az országok létérdekükért harcolva, nemzetközi akciókkal a legközvetlenebbül és szüntelenül szűkítik a világimperializmus politikai és gazdasági pozícióit, és ezzel fennmaradásának fő adottságait is, valamint a népek és ezzel a munkásosztály leigázásának és függőségének lehetőségeit." (Edvard Kardelj felszólalása a JKSZ X. kongresszusának 1. napján.)

Az el nem kötelezettség politikája a világpolitika és a nemzetközi viszonyok pótolhatatlan tényezője, olyan reális erő, amely jelentősen befolyásolja a pozitív változásokat. „Az el nem kötelezett országok nem kérik senkitől sem, hogy elismerjék jogukat a világproblémák megoldásában való egyenjogú részvételükre, ők ezt a jogot kivívták, az a joguk megvan és határozottan eltökélték, hogy élnek is vele egységük, szervezettségük és akciójuk útján." (Tito elvtársnak, az algiri értekezleten mondott beszédéből.)

Felhasznált irodalom

1. Ljubomir Radovanović: Nesvrstanost. Osnovi jedne doktrine medjunarodne politike. Radnička štampa, Beograd, 1973.
2. Ranko dr. Petković: Teorijski pojmovi nesvrstanosti. Izdavačko preduzeće „Rad" Beograd, 1974.
3. A JKSZ tizedik kongresszusa, Dokumentumok, Fórum, Újvidék, 1974.

4. Momir dr. Stojković: Jugoszlávia önigazgatású szocializmusa és el nem kötelezett külpolitikája fejlődésének kölcsönössége. A Politikai Tudományok Karának Politikai Tudományok Intézete, Az eszmei-politikai képzés osztálya, Belgrád, 1972.
5. Tudósítások a Helszinki-i csúcsértekezletről, Magyar Szó, 1975. augusztusi számok.
6. Tudósítások a limai értekezletről, Magyar Szó, 1975. júliusi és augusztusi számok.

Rezime

Revolucionarna suština politike nesvrstanosti

Kao sastavni deo borbe za socijalističke odnose naroda javlja se borba za emancipacijom naroda, za ravnopravnost, za nemešanje u unutrašnje stvari, za poštovanje uzajamnih interesa, za mirnu koegzistenciju. Za društveni napredak je odgovorna sama radnička klasa, te je potrebno, da izabere takav put, koji daje uslove i mogućnosti za društveni razvoj.

U našoj zemlji, samoupravljanje i politika nesvrstanosti čine jednu celinu, koja omogućava ispoljavanje ustavnih i zakonskih prava svih naroda i narodnosti, koji na takav način učvršćuju svoje jedinstvo i snagu. Čvrstu povezanost naše unutrašnje i spoljne politike pokazuje dosadašnja praksa razvoja našeg socijalističkog društva.

Ipak, ova uzročna veza ne može se svesti na klasičnu povezanost nesvrstanosti i samoupravljanja. U ovom slučaju ova veza nije veza između uzroka i posledice, nego od toga mnogo dublja i neposrednija, u stvari, zasniva se na dijalektičkim zakonitostima, i ne možemo ih svesti na proste jedno- ili višesmerne automatizme. To dijalektičko jedinstvo se pre svega zasniva na njihovom zajedničkom izvoru, koja je počela našom revolucijom u drugom svetskom ratu, a nikako kasnije, kao to neki misle i tumače, nikako ne prilikom nesporazuma sa Kominformom.

U politici nesvrstavanja i samoupravljanja dolazi do izražaja slobodna želja naših naroda i narodnosti za samostalnim izborom političkog i društveno-ekonomskog pravca razvoja. Naša nezavisna spoljna politika ne bi mogla koegzistirati sa jednim presađenim modelom spoljne politike isto tako, naša nezavisna politika bi bila nezmisliva, ako bi paralelno postojala nekakva podređenost u međunarodnim odnosima.

Snaga politike nesvrstanosti je ogromna. Ona nije prost rezultat političkog međunarodnog radničkog pokreta, nego je to realnost naše epohe, izraz samostalne orjentacije radničke klase sveta.

Summary

The vital principles of the revolutonary non-alinement

Some essential constituents of the struggle for socialist relations are the national struggle for emancipation, the struggle for equality, non-interference, respect of mutual interests and peaceful coexistance. Social progres is the responsibility of the working class, therefore it should find a way to promote the social development.

In our country, selfmanagement and the policy of non-alinement are closely connected-they make it possible to express and carry out the lawful rights of our nations and nationa-

lities thus confirming our unity and power. The close connections between the foreign and home policy have been shown by the achievements of our society.

However these connections cannot be regarded as stereotyped connections between non-alinement and selfmanagement. This time it goes much deeper and the ties are more immediate, it is all laid down on the principles of dialectical materialism and cannot be treated as a simple one-way or two-way automation. This dialectical unity is based, above all, on common origin, they both originate from the revolution and the national lieration war and by no means later on, as some would like to think and explain, by no means from the time of the break-off with the Kominform.

The policy of non-alinement and selfmanagement is an expression of the desire of our people for freedom of choice concerning political and socio-economical decisions and development. Our policy of independence cannot put up with anything less, let alone with a foreign policy imposed on us by a power from outside. In very much the same way we could hardly imagine our indepence if it had to go side by side with some kind of subordination in the international relations.

The power of non-alinement is enormos. It is not simply the result of the struggle of working people, but the reality of our age, the expression of of the independent minded working class of the world.